

Ясперс Карл Теодор (нім. Karl Theodor Jaspers; 23.02.1883, Ольденбург — 26.02.1969, Базель, Німеччина) — німецький психолог, психіатр, соціальний філософ, представник екзистенціалізму. Походив з сім'ї купців і селян, мати — з місцевого селянського роду, батько був юристом, згодом директором банку. З ранніх років цікавився філософією, проте, досвід та практика його батька в юридичній системі вплинули на його рішення про вивчення права в університеті. Провчившись деякий час на юридичному факультеті в Гейдельберзькому, а потім у Мюнхенському ун-тах, **Я.** в 1902 р. змінює спеціалізацію, зайнявшись вивченням медицини (в Берлінському, Геттингенському і Гейдельберзькому ун-тах). У 1908 р. закінчив медичний факультет Гейдельберзького університету; в 1909 р. отримав ступінь доктора медицини. У 1909-1915 рр. працює в психіатричній лікарні Гейдельберга, де кілька років до цього практикував Е. Крепелін. Ясперс не задоволений існуючими підходами до вивчення психічних захворювань і ставить собі завдання щодо поліпшення психіатричного підходу. У 1913 році Ясперс захищає докторську дисертацію, яка згодом була видана у вигляді фундаментальної праці «Загальна психопатологія» (був перевиданий кілька разів, останній раз в 1959 році). Отримавши ступінь доктора психології, відразу після захисту Ясперс отримує тимчасову посаду викладача психології в Гейдельберзькому університеті. Пізніше посада стає постійною і він ніколи більше не повертається до практики в клініці.

Схему світової історії Ясперс уявляв так: з темних глибин доісторії, яка тривала сотні тисячоліть, у Месопотамії, Єгипті, долинах Інду та Хуанхе виникають великі давні культури; в цих культурах або в їх орбіті, в так зв. «осьовий час», з 800 до 200 р. до н. е. формується духовна основа людства, незалежно одна від одної в трьох різних місцях — у Європі, Індії та Китаї; у Європі з кінця середньовіччя виникає сучасна наука, а з нею з кінця XVIII ст. настає вік техніки, який **Я.** вважає новим після «осьового часу» звершенням духовного та матеріального характеру. З огляду на цю концепцію **Я.** поділяє народи на «осьові» (китайці, індійці, іранці, євреї, греки) та на народи, які не знали цього «осьового» прориву (первіснообщинні). Виникнення техніки

спричинило до глобального єднання людства, яке може призвести до встановлення світової імперії, де влада триматиметься на насильстві, або до такого світового ладу, де існуватиме єдність без єдиної влади (глобальний федералізм).

Автор наукових праць: «Загальна психопатологія» (1911), «Психологія світоглядів» (1919), «Філософія» (1932), «Про істину» (1947), «Про європейський дух» (1946), «Витоки історії та її мета» (1948), «Філософська віра» (1948) та ін.

Лит.: Сидоренко И. Н. Карл Ясперс. — Мн.: Книжный Дом, 2008. — 224 с.; Ясперс К. Ясперс К. Смысл и назначение истории: пер. с нем. — М.: Политиздат, 1991. — 527 с.; Богданова И. Н. В поисках адекватной формы знания (В. Соловьев и К. Ясперс) // Эпистемы: Альманах. — Екатеринбург, 1998. — С. 40-45.

С. Денисюк